

2. निवास (von वस्, वस्ते mit नि) m. *Kleidung*: चर्म° in Fell gekleidet HARIV. 10679.

निवासर्क von निवास gaṇa सृष्ट्यादि zu P. 4, 2, 80.

1. निवासन (von वस्, वसति mit नि) n. 1) *das Wohnen, Aufenthalt*: नन्दिग्रामे R. 1, 3, 16 (10 GORR.). — 2) *das Zubringen (der Zeit)*: वर्षरात्रि° R. 1, 3, 24 (वर्षा° 18 GORR.).

2. निवासन (von वस्, वस्ते mit नि) n. bei den Buddhisten *eine Art Gewand* VJUTP. 207. HIOUEN-THSANG I, 69. 70.

निवासभूमि (1. नि° + भू°) f. *Aufenthaltort* Spr. 298.

निवासय, निवासयति *ansiehen, anlegen* (ein Gewand) DĀTUP. 35, 33.

निवासयति यश्चित्रं चीनांशुकम् HALĀJ. im ÇKDr. Kann als denom. von

2. निवास, aber auch als caus. von वस् mit नि gefasst werden; vgl. 1. u. 2. निवासन.

1. निवासिन् (von वस्, वसति mit नि) adj. subst. *wohnend, Bewohner*: तत्र MBh. 1, 8152. HARIV. 8209. मणिमत्याम् 220. वने R. 1, 9, 36. चन्द्रमाण्डले PAKĀT. 161, 18. ग्राम° M. 5, 11. आर्यावर्त° 10, 34. MBh. 4, 212. SĀV. 4, 12. ARĀ. 4, 11. R. 1, 1, 44. 12, 11. 2, 45, 6. ÇĀK. 8, 9. 61, 7. v. l. VID. 39. Spr. 200. PAKĀT. 63, 8. VET. in LA. 39, 5. KIR. 5, 3. MĀRK. P. 29, 26. Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 7, 28, 4. 33, 3. 27, 3. 32, 3 (an den beiden letzten Stellen scheint प्रति in distributiver Bedeutung zum folgenden निवासिन् zu gehören). जनस्तपःसत्य° BHĀG. P. 3, 13, 25. 42. मरुकोषनिवासी च मरुसिः R. 3, 18, 39. मातृबन्धु° *wohnend bei* RAGH. 12, 12. मर्त्य° *die sterblichen Bewohner, die Menschen* HARIV. 7670. 7673. — Vgl. तालवृत्त°, दंष्ट्रा°.

2. निवासिन् (von वस्, वस्ते, mit नि oder von 2. निवास) adj. *gekleidet in*, am Ende eines comp.: द्वीपिचर्म° MBh. 7, 9532. 13, 6517. HARIV. 11993. 12158. R. GORR. 1, 60, 12. MĀLAV. 82.

निवार्य (von वृत् mit नि) m. *das Herabfahren* (Gegens. अश्ववरोक्त): अक्राम ÇAT. Br. 12, 2, 11.

निविर्द्ध (P. 5, 2, 32. 1) adj. f. आ *dicht, keinen Zwischenraum darbietend* H. 1446. HALĀJ. 4, 33. VAIĀ. beim Schol. zu ÇIC. 7, 20. सूर्यत्रयाणि MBh. 5, 3578. तोरणी: HARIV. 12005. निविडोन्नतस्तनमुर: MĀLAV. 24. RĪT. 5, 11. Gīt. 10, 11. वेणु KĀM. NĪTIS. 9, 46. BHĀG. P. 5, 2, 4. MĀRK. 189, 3. PRAB. 87, 12. कालिकेव निविडा बलाकिनी RAGH. 11, 15. मुष्टि 9, 58. संनिधि RĀGĀ-TAR. 4, 110. काण्ठबन्धन RAGH. 19, 44. पर्यङ्कबन्ध KUMĀRAS. 3, 59. आश्लेष Gīt. 12, 10. VET. in LA. 11, 5 (wo so zu lesen ist, wie schon LASSER bemerkt hat). सञ्भूय (= अत्यन्त nach dem Schol.) NAIŠH. 5, 61. voll von (instr.): (शाखिनम्) निविडं पत्रसंचयै: HARIV. 3610. वृत्तगम्भीर° 4179. शकुन्तलोऽ° ÇĀK. 170. v. l. भक्ति fest KATHĀS. 5, 140. Nach dem Schol. zu P. 5, 2, 32 निविडा नासिका = नता ना°, निविडम् = नासिकाया नतम्; daneben aber निविडा: केशा: womit doch *dichte Haare* gemeint sein werden. Vgl. noch ÇATR. 14, 330. 333, wo die Bedeutung des Wortes nicht klar hervortritt. Gleichbedeutend mit निविड ist निविरीस. — 2) m. N. pr. eines Gebirges MBh. 6, 460.

निविर्द्ध (विद्ध mit नि) f. 1) *Anweisung, Aufforderung; Vorschrift, Lehre* NAIŠH. 1, 11. तान्पूर्व्या निविर्द्धा हूमके वयम् RV. 1, 89, 3. 96, 2. तामनु त्वा निविर्द्धा शोकवीमि 175, 6. सुतो होता निविर्द्धा: पृथ्या अनु 2, 36, 6. 4, 18, 7. शंसन्ति के विविर्द्धि मनाना: 6, 67, 10. — 2) Bez. gewisser Stücke

in der Liturgie, welche, in kurzen Benennungen, Anrufungen oder Einladungen der Götter bestehend (gewöhnlich je ein पद), an bestimmten Stellen in die Recitation eingefügt werden (निविर्द्धा दधाति). So besteht z. B. das Āḥjagastṛa, wie es im AIT. Ba. beschrieben wird, aus dem Āhava, den zwölf Nivid (अग्निर्देवः, अग्निर्मन्विद्धः, अग्निः सुषमित्, होता देववृत्तः, होता मनुवृत्तः, प्रणीर्यज्ञानाम्, रथीर्यघ्राणाम्, अतूर्ता होता, तूर्पिर्देव्याद्, आ देवो देवान्वत्तत्, यत्तद्भिर्देवो देवान्, सो अघरा कारति जातवेदाः) und dem Sūkta RV. 3, 13. AIT. Ba. 2, 33. 34. Bei der Frühspende stehen die N. vor den Uktha, am Mittag in der Mitte, Abends am Ende 3, 10. 11. ÇĀK. Ba. 14, 1. am Schluss der N. findet der Praṇava statt. एतश्रप्रलापं शंसति पदावग्राहं यथानिविर्द्धं तस्योत्तमेन पदेन प्रणोति यथा निविर्द्धः AIT. Ba. 6, 33. 35. Vorschriften darüber ÇĀK. Ça. 7, 19, 17. fgg. 8, 7, 1. fgg. 9, 6, 17. 18. — AV. 5, 26, 4. 14, 7, 19. पैद्रीप्रोति निविर्द्धः VS. 19, 25. आहूयेताथ निविर्द्धं दध्यादथ सूक्तं शंसेतो सर्वस्य कृतिः AIT. Ba. 2, 33. यद्विद्वा निविर्द्धिर्वेदयत्तन्निविर्द्धा निविद्धम् 3, 9. पक्वो निविर्द्धः शस्यते 11. 20. 4, 1. ÇAT. Ba. 3, 9, 2, 28. 13, 5, 2, 9. fgg. 14, 6, 2, 1. Āḥv. Ça. 5, 5, 9, 1.

निविर्द्धान (नि° + धान) 1) adj. *die Nivid in sich enthaltend*: सूक्त सूक्ता u. s. w. AIT. Ba. 3, 17. ÇAT. Br. 13, 5, 4, 12. ÇĀK. Ba. 21, 6. 24, 4. Ça. 14, 11, 7. 16, 9 u. s. w. Āḥv. Ça. 9, 3. — 2) n. *das Einfügen der Nivid* (nach SĪJ.): न तृचं न चतुर्ध्वमति मन्येत निविर्द्धानम् AIT. Ba. 3, 11.

निविर्द्धानीय (von निविर्द्धान 2.) adj. = निविर्द्धान 1.: तृच ÇĀK. Ça. 12, 8, 68. 18, 9, 4. सूक्त Āḥv. Ça. 5, 10.

निविरीस P. 5, 2, 32. adj. = निविड H. 1447. HALĀJ. 4, 33 (°रीश). VAIĀ. beim Schol. zu ÇIC. 7, 20. °नितम्ब ÇIC. 7, 20. °सम् = नासिकाया नतम् P., Schol.

निविर्वृत्तु (vom desid. von वर्त् mit नि) adj. *abzustehen —, zu entsagen verlangend*: संसार° ÇĀK. zu BRH. Ān. Up. S. 2.

निविष्टि (von विष् mit नि) f. *das Hineingehen* (in ein Weib), *Beischlaf*: यस्यामु कामा बह्वो निविष्टि PĀR. GRHJ. 1, 4. Vgl. यस्यामुशतः प्रकुराम शेषम् RV. 10, 85, 37.

निवीत (von व्या mit नि) 1) adj. *die heilige Schnur um den Hals tragend*: निवीता स्रविज्ञः प्रचरति SHAPV. Ba. 3, 8. LĀTJ. 8, 5, 8. — 2) n. *das Tragen der Schnur um den Hals, die so getragene Schnur selbst* AK. 2, 7, 49. H. 845. HALĀJ. 2, 252. निवीतं मनुष्याणां प्राचीनावीतं पितृणामुपवीतं देवानाम् TS. 2, 3, 11, 1. उज्जीषं संवेष्ट निवीते KĀTJ. Ça. 15, 5, 13. उपवीतं भवेन्नित्यं निवीतं काण्ठसंज्ञनम् KŪRMA-P. im ÇKDr. अघो° wohl derjenige, welcher die Schnur hinuntergestreift hat, Āḥv. GRHJ. 4, 2. — 3) m. f. n. *Ueberwurf, Mantel*; = निवृत्त, प्रावृत्त AK. 2, 6, 3, 15. — निवीतमोक्त MBh. 12, 8949 fehlerhaft für विनीतमोक्त.

निवीतिन् (von निवीत 2.) adj. *die heilige Schnur um den Hals tragend* M. 2, 63. कृतोपवीती देवेषो निवीतो च भवेत्ततः । मनुष्यास्तर्पयेद्भक्त्या सृषिपुत्रान्षीस्तथा ॥ ĀHNĪKAT. im ÇKDr.

निवीर्य (1. नि° + वीर्य) adj. f. आ *impotens*: तस्मात्स्त्री निवीर्यानिवीर्यः पुमान् KĪT. 27, 9. 28, 8.

निवृत् (von वर्त् mit नि) f. = निवृत् COLBR. Misc. Ess. II, 153. — Vgl. अति°, पाद°, अतिपाद°.

निवृत् 1, partic. s. u. वृत् mit नि. — 2) m. f. n. = निवीत Ueberwurf,